

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 8. 2024. Issue 2.

CIP - Каталогизacija у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher: Center for Geopolitical Studies

Center for Geopolitical Studies

Časopis *Montenegrin Journal for Social Sciences* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem 782.

MJSS
MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 8. 2024. Issue 2. Podgorica, December 2024.

The works published in this issue of the MJSS journal were presented at the international scientific conference Intercultural dialogue - migration, integration, minority communities, held on October 18, 2024 in Podgorica as part of the project: Jean Monnet Module for Multidisciplinary studies on integration and migration through intercultural dialogue

Editor in Chief: Adnan Prekic

Editors: Zivko Andrijasevic, Dragutin Papovic, Ivan Tepavcevic, Milan Scekic.

Guest editors: Sonja Spadijer, Dragan Bogojevic

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrтко Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA; Srdja Pavlovic, University of Alberta, CANADA.

Montenegrin Journal for Social Sciences is indexed in: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index; Slavic Humanities Index.

Proofreading and lecture in English: Danijela Milićević

Proofreading and lecture in Montenegrin: Miodarka Tepavčević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Montenegro;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Prepress and print: Pro file - Podgorica

Circulation: 100 copies

Volume 8. 2024. Issue 2. Podgorica, December 2024.

CONTENTS:

- LINGUISTIC ASPECTS OF MINORITIES' INTEGRATION IN MONTENEGRO:
APPLYING EUROPEAN VALUES IN THE CONTEXT OF LINGUISTIC DIVERSITY
Anica BOJIC..... p.196.
- THE INFLUENCE OF ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS ON MIGRATION
TO THE EU - CASE STUDY: SYRIA AND LIBYA
Milica DJUROVIC..... p.211.
- TRANSLATION/INTERPRETING IN THE EUROPEAN UNION AND CANDIDATE
COUNTRIES PREPARING FOR MEMBERSHIP: CHALLENGES AND PERSPECTIVES
Olivera VUSOVIC..... p.236.
- MIGRATION ON THE EASTERN COAST OF THE ADRIATIC AS A FUNCTION OF
INTERCULTURAL DIALOGUE - CASE STUDY OF THE MONTENEGRO
COMMUNITY IN PEROJ
Dragan BOGOJEVIC, Adnan PREKIC..... p.268.
- LINGUISTIC-STYLISTIC ASPECTS OF INTERCULTURAL DIALOGUE IN THE
POEM "BANOVIĆ STRAHINJA".
Milena BURIC..... p.286.
- ASPECTS OF GERMAN CULTURAL DIPLOMACY IN MONTENEGRO: A FOCUS ON
EDUCATION
Sabina OSMANOVIC..... p.307.
- THE SECURITIZATION OF MIGRATION THROUGH MEDIA REPORTING: THE
CASE OF MONTENEGRO
Jelisaveta BOGOJEVIC, Radenko SCEKIC..... p.333.
- MONTENEGRO ON THE WAY TOWARDS A UNIFORM EUROPEAN
INSURANCE MARKET: A REVIEW OF THE NEW EU REGULATORY
FRAMEWORK
Milijana NOVOVIC BURIC, Milan RAICEVIC..... p.366.
- HOW DO MONTENEGRIN POLITICIANS TWEET? A CRITICAL ANALYSIS OF
TWEETS DURING THE FIRST 100 DAYS OF THE 44th GOVERNMENT OF
MONTENEGRO
Sonja SPADIJER, Sabina OSMANOVIC, Nemanja STANKOV, Jasmina NIKCEVIC..p.386.

CLASSIFICATION AND ADAPTATION OF LOAN WORDS - LINGUISTIC AND CULTURAL IMPACT Aleksandra BANJEVIC	p.427.
BUDGET AND BUDGET CONTROL IN THE EUROPEAN UNION Gordana PAOVIC JEKNIC	p.456.
THE EUROPEAN UNION AND CONTEMPORARY MIGRATION PROCESSES AND CHALLENGES Vedran VUJISIC	p.467.
THE IMPACT OF CULTURE ON MENAGEMENT PRACTICES IN INTERNATIONAL BUSINESS Marina BANOVIC	p.487.
MIGRATIONS IN LITERATURE AND ART Jasmina NIKCEVIC	p.523.
HABERMAS'S CONSTITUTIONAL PATRIOTISM AS A FRAMEWORK FOR POLITICAL IDENTITY IN MONTENEGRO Dragana DELIC	p.540.

REVIEW

THE SIGNIFICANCE OF INTERCULTURAL DIALOGUE IN ENHANCING MULTIETHNIC HARMONY AND THE POSITION OF ETHNOCULTURAL MINORITIES Igor MRDAK	p.561.
MIGRATION AS SECURITY CHALLENGE FOR EU Milica DJUROVIC	p.565.
INSTRUCTIONS FOR AUTHORS.....	p.570.

Glavni i odgovorni urednik: Adnan Prekić

Urednici: Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

Gostujući urednici: Sonja Špadijer, Dragan Bogojević

Međunarodni uređivački odbor: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA; Srđa Pavlović, University of Alberta, KANADA.

Montenegrin Journal for Social Sciences indeksira se u sljedećim naučnim bazama: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index; Slavic Humanities Index.

Lektura i korektura na engleskom: Danijela Milićević

Lektura i korektura na crnogorskom: Miodarka Tepavčević

Adresa: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Crna Gora;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Priprema i štampa: Pro file - Podgorica

Tiraž: 100 primjeraka

Volume 8. 2024. Issue 2. Podgorica, December 2024.

SADRŽAJ:

- LINGVISTIČKI ASPEKTI INTEGRACIJE MANJINSKIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI:
PRIMJENA EVROPSKIH VRIJEDNOSTI U KONTEKSTU JEZIČKE RAZLIČITOSTI
Anica BOJIĆ.....str. 196.
- UTICAJ EKONOMSKIH I POLITIČKIH FAKTORA NA MIGRACIJE PREMA EU -
STUDIJA SLUČAJA : SIRIJA I LIBIJA
Milica ĐUROVIĆ.....str.211.
- PREVOĐENJE U EVROPSKOJ UNIJI I DRŽAVAMA KANDIDATIMA ZA ČLANSTVO:
IZAZOVI I PERSPEKTIVE
Olivera VUŠOVIĆ..... str.236.
- MIGRACIJE NA ISTOČNOJ OBALI JADRANA U FUNCiji INTERKULTURNOG
DIJALOGA-STUDIJA SLUČAJA CRNOGORSKE ZAJEDNICE U PEROJU
Dragan BOGOJEVIĆ, Adnan PREKIĆ..... str.268.
- LINGVOSTILISTIČKI ASPEKTI INTERKULTURNOG DIJALOGA U PJESMI
„BANOVIĆ STRAHINJA“
Milena BURIĆ..... str.286.
- NJEMAČKA KULTURNA DIPLOMATIJA U CRNOJ GORI SA FOKUSOM NA
OBRAZOVANJE
Sabina OSMANOVIĆ..... str.307.
- SEKURITIZACIJA MIGRACIJA KROZ MEDIJSKA IZVJEŠTAVANJA: SLUČAJ
CRNE GORE
Jelisaveta BOGOJEVIĆ, Radenko ŠČEKIĆ..... str.333.
- CRNA GORA NA PUTU KA JEDINSTVENOM EVROPSKOM TRŽIŠTU
OSIGURANJA: OSVRT NA NOVE EU REGULATORNE OKVIRE
Milijana NOVOVIĆ BURIĆ, Milan RAIČEVIĆ..... str.366.
- KAKO TVITUJU CRNOGORSKI POLITIČARI - KRITIČKA ANALIZA DISKURSA
TVITOVA TOKOM PRVIH STO DANA 44. VLADE CRNE GORE
Sonja ŠPADIJER, Sabina OSMANOVIĆ, Nemanja STANKOV, Jasmina NIKČEVIĆ str.386.

KLASIFIKACIJA I ADAPTACIJA POZAJMLJENICA LINGVISTIČKI I KULTURNI
UTICAJ
Aleksandra BANJEVIĆ..... str.427.

BUDŽET I BUDŽETSKA KONTROLA U EVROPSKOJ UNIJI
Gordana PAOVIĆ JEKNIĆ..... str.456.

EVROPSKA UNIJA I SAVREMENI MIGRACIONI PROCESI I IZAZOVI
Vedran VUJISIĆ..... str.467.

UTICAJ KULTURE NA UPRAVLJAČKE PROCESU U MEĐUNARODNOM
BIZNISU
Marina BANOVIĆ..... str.487.

MIGRACIJE U KNJIZEVNOSTI I UMJETNOSTI
Jasmina NIKČEVIĆ..... str.523.

HABERMASOV USTAVNI PATRIOTIZAM KAO OKVIR ZA POLITIČKI IDENTITET
U CRNOJ GORI
Dragana DELIĆ..... str.540.

PRIKAZI

ZNAČAJ INTERKULTURNOG DIJALOGA ZA UNAPRJEĐENJE
MULTIETNIČKOG SKLADA I POLOŽAJA MANJINSKIH ETNO-KULTURNIH
ZAJEDNICA.
Igor MRDAK..... str. 561.

MIGRACIJE KAO SIGURNOSNI IZAZOV ZA EU
Milica ĐUROVIĆ..... str.565.

UPUTSTVA ZA AUTORE..... str.570.

Review Paper

BUDŽET I BUDŽETSKA KONTROLA U EVROPSKOJ UNIJI

Gordana PAOVIC JEKNIC¹

University of Montenegro, Faculty of Law

e-mail: gordanapj@ucg.ac.me

ABSTRACT:

The budget of the European Union is the most important instrument for financing the expenditure of the European Union. As the budget funds come from collected taxes and other duties, the citizens of the member states of the European Union have the right to be informed about the amount and the purposes for which funds are spent, because those are funds that they set aside from their income and property, paying taxes and other duties for financing the expenditure of the European Union. Therefore, the European Union has a system of budget control, which consists of different forms and models of control over the spending of budget funds. Financial controllers represent a form of internal (inside) and preliminary (preventive) control of the execution of the budget of the European Union. European Court of Auditors is a form of institutional (audit-court), external, professional, objective and independent budgetary control, which is why it is often

¹ **Gordana PAOVIĆ JEKNIĆ** – She completed elementary school and high school in Danilovgrad, graduated from the Faculty of Law of the University of Montenegro. She enrolled in postgraduate studies, majoring in finance and law, at the Faculty of Law of the University of Belgrade in 1993, where she obtained the academic title Master of Law in 1996. She defended her doctoral thesis under the title "Budget control, Yugoslav and Italian law" at the Faculty of Law of the University of Belgrade in 1999. She is the author of numerous scientific papers published in reputable journals, co-author of textbooks and author of several monographs, in the field of Financial, Budget and Tax Law of European Union.

referred as "Financial conscience of Europe". Finally, the European Parliament exercises political budgetary control when it adopts the final account of the European Union budget.

KEY WORDS:

Budget; Budget control; Court of Auditors of the EU; European Parliament

SAŽETAK:

Budžet Evropske unije je najvažniji instrument finansiranja rashoda Evropske unije. Kako budžetska sredstva potiču od naplaćenih poreza i drugih dažbina, građani država članica Evropske unije imaju pravo da budu blagovemeni i istinito obavješteni u kojem se iznosu i za koje namjene troše sredstva koja su oni izdvojili iz svojih prihoda i imovine, plaćajući poreze i druge dažbine za finansiranje rashoda Evropske unije. U tom cilju Evropska unija ima sistem budžetske kontrole kojeg čine različiti oblici i modeli kontrole trošenja budžetskih sredstava. Finansijski kontrolori predstavljaju oblik unutrašnje (interne) i predhodne (preventivne) kontrole izvršenja budžeta Evropske unije. Računski sud Evropske unije je oblik institucionalne, (računsko- sudske), eksterne, stručne objektivne i nezavisne budžetske kontrole, pa je razumljivo što ga mnogi nazivaju "Finansijska savjest Evrope". Konačno, Evropski parlament vrši političku budžetsku kontrolu kad usvaja završni račun budžeta Evropske unije.

KLJUČNE RIJEČI:

Budžet; Budžetska kontrola; Računski sud Evropske unije; Evropski parlament;

Budžet Evropske unije je plan prihoda i rashoda Evropske unije za period od godine dana kojeg u specifičnom postupku "suodlučivanja" usvajaju Savjet Evropske unije i Evropski parlament. Budžet je najvažnija institucija u finansijsko-pravnom sistemu Evropske unije i osnovni instrument finansiranja rashoda Evropske unije. Nastaje kao rezultat saradnje i koordinacije tri osnovne institucije: Evropske komisije, Savjeta Evropske unije (Savjet ministara Evropske unije) i Evropskog parlamenta.¹

Postupak sastavljanja, izrade nacrt budžeta je dug i zahtjevan i započinje ga Evropska komisija, koja je svojevrni izvršni organ. Zapravo, nacrt budžeta priprema Evropska komisija imajući u vidu planirane rashode svih evropskih ustanova za narednu budžetsku godinu. Postupak sastavljanja budžeta Evropske unije započinje početkom godine koja predhodi godini za koju se donosi budžet, pri čemu su sve evropske ustanove obavezne da prije 1. jula dostave svoju procijenu rashoda za narednu budžetsku godinu. Sve te procjene budućih rashoda Evropska komisija uključuje u budžet, vodeći računa o prioritetima Evropske unije i dr. i izrađuje nacrt budžeta za narednu godinu. Princip jednogodišnjosti budžeta je primjenjen u budžetskom sistemu Evropske unije. Budžetska godina se poklapa sa kalendarskom godinom, pa se budžet mora donijeti do 31. decembra. Ako se ne donese do ovog datuma primjenjuje se institut privremenog finansiranja ili budžetske dvanaestine, koji znači da se dozvoljava mjesečno finansiranje najviše jedna dvanaestina sredstava iz budžeta predhodne godine.² Dakle, Evropska komisija pripremljeni nacrt budžeta za narednu godinu dostavlja do 1. septembra Savjetu ministara i Evropskom parlamentu. O nacrtu budžeta se prvo izjašnjava Savjet ministara (ministri finansija u država članicama) koji je obavezan da ga do 1. oktobra dostavi na razmatranje Evropskom parlamentu. Ako Parlament predloži izmjenu budžeta odnosno usvoji amandmane dostavlja ih opet Savjetu ministara.

Ako ih Savjet ministara ne prihvati formira se Odbor za usaglašavanje koji ima nadležnost da u roku od 21.dan usaglasi nacrt budžeta.Nakon uspješnog usaglašavanja u sledećem roku od 14 dana Savjet ministara i Evropski parlament odobravaju odnosno usvajaju budžet.Ako se to ne dogodi Evropska komisija radi novi budžet.³ Izvršenje budžeta sprovodi Evropska komisija a svake godine podnosi Savjetu ministara i Evropskom parlamentu završni račun bužeta za predhodnu godinu. ⁴

Jedno od značajnih pitanja budžetskog prava Evropske unije, su budžetski principi kao pravila koja se moraju poštovati u postupku sastavljanja, donošenja, izvršenja i kontrole izvršenja budžeta Evropske unije. U tom kontekstu, budžetski principi se dijele u dvije grupe: statički i dinamički budžetski principi.Prema profesoru Neumarku,⁵ koji je inače izvršio ovu podjelu statički budžetski principi su ona budžetska pravila koja se odnose na sadržaj i formu budžeta, a dinamički principi se odnose na budžetsku proceduru tj.na sastavljanje, utvrđivanje i izvršenje budžeta.

Kako smo ranije naveli, u bužetu Evropske unije primjenjen je prvo princip jednogodišnjosti budžeta, koji određuje dužinu trajanja budžeta.Tako se budžet Evropske unije donosi za jednu godinu dana, a budžetska godina se poklapa sa kalendarskom godinom. Međutim ovdje treba posebno istaći da Evropska unija pored jednogodišnjeg budžeta ima i “višegodišnji budžet” odnosno višegodišnji finansijski okvir (tzv. finansijska perspektiva) koja se donosi na najmanje 5 godina a kojom se planiraju na srednji rok rashodi budžeta Evropske unije.⁶ Na princip jednogodišnjosti nadovezuje se princip predhodnog odobrenja budžeta, koji znači da konačno odobrenje budžeta od strane Evropskog parlamenta mora da predhodi njegovom izvršenju (naplati budžetskih prihoda i finansiranje budžetskih rashoda).Ako se budžet ne donese do utvrđenog roka 31. decembra, primjenjuje se institut privremenog finansiranja tzv. budžetske dvanaestine,

tako da se može trošiti 1/12 novčanih sredstava iz budžeta predhodne godine, do donošenja novog budžeta. Slijedi princip budžetske ravnoteže, koji predstavlja zahtjev da prihodi i rashodi u budžetu budu uraavnoteženi odnosno da ukupna masa prihoda mora biti jednaka ukupnoj masi rashoda.⁷

U budžetu Evropske unije primjenjen je i princip jedinstva koji predstavlja zahtjev da svi prihodi i rashodi moraju biti iskazani u jednom jedinstvenom budžetskom aktu tj. u jednom dokumentu.. Za dosljednu primjenu ovog budžetskog principa, ističu se: veća preglednost budžeta, potpunija i uspješnija kontrola i podmirenje potreba po prioritetu. Budžetski princip obračunske jedinice podrazumjeva da budžet Evropske unije bude iskazan u eurima. Nadalje, proincip budžetske tačnosti zahtjeva da se što tačnije, realnije u budžetu planiraju svi prihodi i rashodi, dok princip univerzalnosti određuje da se svi prihodi i svi rashodi moraju unijeti u budžet u punim iznosima (bruto metod) jer se ne dozvoljava prebijanje (oduzimanje) između prihoda i rashoda. U budžetu Evropske unije poštuje se princip budžetske neefektacije ili sveukupnog pokrića, koji zahtjeva da se prihodi iz svih izvora slivaju u budžet i da služe finansiranju ukupnih budžetskih rashoda (nedestiniranost prihoda). Princip transparentnosti budžeta Evropske unije postiže se tako što se prihodi iskazuju prema svojim izvorima a rashodi prema korisnicima i namajenama a sve u cilju jasnoće i preglednosti budžeta. Konačno, princip razumnog finansijskog upravljanja zahtjeva da se efikasno, ekonomično i efektivno troše prikupljeni budžetski prihodi, jer su građani država članica Evropske unije izdvojili sredstva iz svog dohotka i imovine plaćajući poreze i ostale dažnine za potrebe svojih nacionalnih budžeta i potreba budžeta Evropske unije.⁸

Kontrola izvršenja budžeta, je jedan od najznačajnijih elemenata budžetskog prava Evropske unije. Treba da spriječi eventualne zloupotrebe, prikrivanje prikupljenih prihoda, nenamjensko trošenje i otkloni nepravilnosti i nezakovitosti u raspolaganju budžetskim sredstvima.

Sa druge strane, građani država članica Evropske unije imaju pravo da budu blagovremeno i istinito obavješteni u kojem se iznosu i za koje namjene troše sredstva koja su oni izdvojili plaćajući poreze i druge dažbine za finansiranje rashoda Evropske unije.⁹U tom smislu Evropska unija ima sistem budžetske kontrole, kojeg čine različiti oblici i modeli kontrole budžeta Evropske unije. Treba posebno naglasiti da se kontrola budžeta ne smije prepustiti nekom monističkom kontrolnom organu. Preciznije, da bi bila efikasna neophodno je da budžetska kontrola bude višestruka i da se vrši u različitim momentima izvršenja budžeta.

Računski sud Evropske unije (The Court of Auditors) je oblik institucionalne, računsko-sudske, eksterne, stručne, objektivne i nezavisne kontrole izvršenja budžeta Evropske unije, pa je razumljivo što ga zbog njegovog značaja, efikasnosti, velikog ugleda i ovlašćenja u dijelu ispitivanja pravilnog i racionalnog trošenja budžetskih sredstava mnogi autori zovu "finansijska savjest Evrope". Pripada romansko-germanskoj grupi kontrolnih institucija. Zapravo ova institucionalna (računsko-sudska) budžetska kontrola je najefikasniji oblik budžetske kontrole i daje joj se važnost "vrhovnog organa kontrole". Organizovana je ili kao Vrhovna revizorska institucija sa generalnim revizorom javnih rashoda na čelu (Engleska, SAD, Kanada, Australija, Japan, Grčka i dr.) ili kao Računski sud (Italija, Njemačka, Francuska, Rumunija, Slovenija, Evropska Unija i dr.) u zavisnosti od toga da li je prihvaćen anglosaksonsko ili romansko-germansko pravno shvatanje i praksa.

Računski sud Evropske unije osnovan je 22. jula 1975. godine i do danas je ostao vrhovni organ kontrole i čuvar novca poreskih obveznika iz država članica Evropske unije. Znači, Računski sud vrši kontrolu izvršenja budžeta Evropske unije i provjerava da li se budžetske operacije obavljaju u saglasnosti sa zakonskim propisima kao i da li se finansijska sredstva pravilno troše. Računski sud čine sudije iz svake države članice EU.¹⁰

Sudije se imenuju na period od šest godina, od strane Savjeta Evropske unije koji nakon konsultacija sa Evropskim parlamentom odluku o tome donosi jednoglasno. Za sudije se biraju lica koja su radila u nezavisnim revizorskim institucijama u državama članicama Evropske unije ili su obučena za složeni revizorski posao. Sudije Računskog suda može razriješiti dužnosti samo Sud pravde na zahtjev samog Računskog suda. Od strane izabranih sudija bira se predsjednik Suda na period od tri godine. Važeći propisi koji regulišu pitanja imuniteta i ovlašćenja članova Suda pravde primjenjuje se i na sudije Računskog suda. Za vrijeme dok obavljaju sudijsku funkciju u Računskom sudu, sudije ne smiju da traže ili primaju instrukcije ili uputstva od bilo koje vlade ili državnog organa.

Računski sud kontroliše sve prihode i rashode opšteg budžeta Evropske unije kao i račune svih fondova i drugih tijela koje je Evropska unija osnovala. U tom cilju, Računski sud provjerava da li su svi planirani prihodi prikupljeni i da li su svi rashodi pravilno i svrsishodno podmireni. Znači, Računski sud kontroliše cjelishodnost odluka naredbodavaca o angažovanju budžetskih sredstava tj. efikasnost, efektivnost i ekonomičnost u raspolaganju odobrenih budžetskih sredstava. Kontrola koju obavlja Računski sud po pravilu je naknadna i vrši se nakon što su prikupljeni prihodi i izvršena isplata novčanih sredstava. Postupak kontrole se vrši uvidom u finansijsku dokumentaciju, pa se kontrola prihoda obavlja na osnovu utvrđenih potraživanja i stvarno naplaćenih obaveza koje ima Evropska unija, a kontrola rashoda na osnovu dokumentacije, (faktura, odluka, računa, rješenja i dr.) o preuzetim obavezama i izvršenim isplatama.¹¹

Po završetku budžetske godine, Računski sud donosi godišnji izvještaj koji se usvaja većinom glasova svih sudija. Pored ovog godišnjeg izvještaja, Računski sud je ovlašćen da tokom budžetske godine izradi pojedinačni izvještaj o pitanjima značajnim za finansijsku aktivnost Evropske unije.¹²

Evropska komisija je obavezna da sastavi najkasnije do 1. maja naredne godine u odnosu na godinu u kojoj se budžet kontroliše, konsolidovani fond prihoda i rashoda, finansijsku analizu i završni račun budžeta. Svaka institucija je dužna da redovno, svaka tri mjeseca dostavlja Sudu sva dokumenta koja se odnose na izvršenje budžeta i trošenje budžetskih sredstava. Nakon što je detaljno provjerio stanje na računima i u knjigama, kao i gotovinu u svakoj instituciji, Sud dostavlja do 15. jula svoje nalaze i mišljenje zainteresovanim institucijama i Komisiji koji treba da se izjasne o ovim nalazima do 31. oktobra. Konačno, postupak kontrole se završava objavljivanjem Godišnjeg izvještaja Računskog suda u Službenom listu EU (Official Journal of European union) i na web stranici Suda, najkasnije do 30. novembra.

Posebno je značajna saradnja i veza Računskog suda i Evropskog parlamenta prilikom razmatranja završnog računa budžeta i donošenja odluke tzv. budžetske razrešnice kojom se oslobađaju izvršni organi od dalje odgovornosti u dijelu izvršenja budžeta i kojom se završava budžetska godina i zatvaraju svi računi. Naime, Evropski parlament polazi od Godišnjeg izvještaja i drugih posebnih izvještaja Računskog suda u kojima se izražava stručno i nezavisno mišljenje jesu li se budžetska sredstva trošila zakonito i svrsishodno. Evropski parlament tada sprovodi političku budžetsku kontrolu kao najviši oblik kontrole izvršenja budžeta Evropske unije.

Osim Računskog suda i Evropskog parlamenta u sistemu budžetske kontrole Evropske unije postoji još jedna vrsta kontrole koju vrše finansijski kontrolori. Finansijski kontrolori predstavljaju vrstu upravne (interne) i preventivne (predhodne) kontrole zakonitosti i svrsishodnosti radnji i aktivnosti u postupku izvršenja budžeta Evropske unije. Finansijski kontrolori su ovlašćeni da kontrolišu sve budžetske operacije, kako u dijelu rashoda tako i u dijelu prihoda prije nego što one budu izvršene. Oni su raspoređeni u sve institucije i organe Evropske unije.

Rukovodioci koji su na čelu tih evropskih institucija i organa dužni su da od nadležnog finansijskog kontrolora traže odobrenje za isplatu novčanih sredstava tj. vizu za isplatu za svaki akt raspolaganja budžetskim sredstvima koji namjeravaju da sprovedu. Da bi finansijski kontrolor dao odobrenje tzv. vizu za isplatu, prvo ispituje da li postoji raspoloživost budžetskog kredita, da li je zakonit akt o raspolaganju sredstvima i da li je finansijski cjelishodan u skladu sa principom uspješnog finansijskog menadžmenta. Odobrenje finansijskog kontrolora je uslov da budžetska aktivnost bude pravno valjana.¹³

Ukoliko ovo odobrenje ne bude dato, institucija u kojoj je raspoređen finansijski kontrolor ne može mu narediti da promjeni odluku. Finansijski kontrolori su nezavisni u odnosu na instituciju u kojoj su raspoređeni i koju kontrolišu. U tom kontekstu finansijski kontrolori imaju pravo da pokrenu postupak pred Sudom pravde protiv institucije koja ometa njegovu nezavisnost u postupku kontrole.

Zaključak

Budžetska kontrola je jedna od najosjetljivijih elemenata budžetskog prava Evropske unije. Da bi kontrola bila istinska i efikasna potrebno je da se vrši od strane različitih kontrolora i u različitim momentima izvršenja budžeta Evropske unije. Da li se zakonito i racionalno troše sredstva budžeta Evropske unije provjerava vrhovni organ kontrole, Računski sud kao oblik naknadne, institucionalne, (računsko-sudske) eksterne, nezavisne, stručne i objektivne budžetske kontrole. Slijedi, preventivna (predhodna) kontrola finansijskih kontrolora koji su dio unutrašnje (interne) budžetske kontrole u Evropskoj uniji, na način što se isplata budžetskih sredstava ne može izvršiti bez njihovog odobrenja onosno davanja vize za isplatu. Konačno, političku budžetsku kontrolu kao najviši oblik kontrole trošenja budžetskih sredstava vrši Evropski parlament prilikom usvajanja završnog računa Budžeta Evropske unije.

NOTES - NAPOMENE

¹ Alfonso Lozzo, Stefano Micossi, Maria Teresa Salvemini „A new budget for the European union?“ *CEPS Policy brief*, 159, 2008, 1-8.

² Dragan Đurić, „Kohezijska politika i pretprijetna podrška Evropske unije“ *Foundation Open Society Institute*, Podgorica 2009, 37-43.

³ Do sada se više puta događalo da Evropski parlament odbije nacrt budžeta, zbog čega je dolazilo do političkih rasprava sa Savjetom ministara i do jačanja pozicije Evropskog parlamenta.

⁴ Gordana Đurović, *Evropska unija i Crna Gora*, Univerzitet Crne Gore Ekonomski fakultet, Podgorica 2012, 25-30.

⁵ Gordana Paović-Jeknić, *Budžetsko pravo*, Univerzitet Crne Gore Pravni fakultet Podgorica 2007, 64-73.

⁶ Tako i država Italija pored redovnog godišnjeg budžeta (bilancio dello statto) ima i višegodišnji budžet (bilancio plurienale) ne duži od tri godine. Nicolo Pollari, „Elementi di contabilità pubblica, contabilità di Stato e degli enti pubblici“, *Edizioni Laurus Robuffo*, Roma 1996, 150-169.

⁷ Kako se navodi u saopštenju Evropske komisije, Evropska Unija se najčešće zadužuje putem emisije dugoročnih obveznica ili izdavanjem kratkoročnih hartija od vrijednosti radi finansiranja fondova i drugih potreba kao što su grantovi, zajmovi i sl.

⁸ Jure Šimović, Hrvoje Šimović, *Fiskalni sustav i fiskalna politika Evropske unije*, Zagreb, 2006, 49-54.

⁹ Tako je cijela Evropska komisija na čelu sa predsjednikom Žakom Santerom 1999. godine morala podnijeti ostavku jer je utvrđeno nezakonito trošenje budžetskih sredava i teški finansijski prekršaji od strane pojedinih evropskih funkcionera. Zekerijah Smajić, *Evropska unija za svakoga*, Sekretarijat za evropske integracije, Sarajevo, 2007, 20.

¹⁰ Gordana Paović-Jeknić, „Budžetsko pravo Evropske unije“, *RRF magazin- Institut računovođa i revizora Crne Gore*, Podgorica 2010, 80-83.

¹¹ Gordana Paović-Jeknić, „Finansijska savjest Evrope“, *Bankar* br.9, Podgorica 2009, 86-90.

¹² Court of Auditors, *Official Journal of the European Communities* L210/1.

¹³ Danijel Pantić, „Budžetska kontrola u Evropskoj zajednici“, *Finansije* 1-2, 1995, 69.

REFERENCES:

- Court of Auditors, Official Journal of the European Communities L210/1.
- Đurić Dragan, „Kohezionna politika i pretpristupna podrška Evropske unije“ *Foundation Open Society Institute, Podgorica 2009, 37-43.*
- Đurović Gordana, *Evropska unija i Crna Gora*, Univerzitet Crne Gore Ekonomski fakultet, Podgorica 2012, 25-30.
- Lozzo Alfonso, Micossi Stefano, Salvemini Maria Teresa „A new budget for the European union?“ *CEPS Policy brief*, 159, 2008, 1-8.
- Pantić Danijel, „Budžetska kontrola u Evropskoj zajednici“, *Finansije 1-2*, 1995, 69.
- Paović-Jeknić Gordana, „Budžetsko pravo Evropske unije“, *RRF magazin- Institut računovođa i revizora Crne Gore*, Podgorica 2010, 80-83.
- Paović-Jeknić Gordana, „Finansijska savjest Evrope“, *Bankar* br:9, Podgorica 2009, 86-90.
- Paović-Jeknić Gordana, *Budžetsko pravo*, Univerzitet Crne Gore Pravni fakultet Podgorica 2007, 64-73.
- Pollari Nicolo, „Elementi di contabilita pubblica, contabilta di Stato e degli enti pubblici“, *Edizioni Laurus Robuffo*, Roma 1996, 150-169.
- Smajić Zekerijah, *Evropska unija za svakoga*, Sekretarijat za evropske integracije, Sarajevo, 2007, 20.
- Šimović Jure, Šimović Hrvoje, *Fiskalni sustav i fiskalna politika Evropske unije*, Zagreb, 2006, 49-54.